

Find formen – forstå billedet

Om formanalyse
Af LW – og klip fra diverse

KOMPOSITION

Når vi taler om komposition i et billede, så taler vi om *den måde, billedelementerne er organiseret i fladen på*. Dvs. den måde farver, former og linier er struktureret på lærredet. Den strukturering sker ikke tilfældigt men er styret af bestemte overordnede ideer, som i sidste ende, på den bedste måde, formidler billedets indholdsmæssige fokus og idé og som tilfredsstiller et evt. behov for klarhed, balance og overblik, eller det modsatte: For i nogle tilfælde ønsker kunstneren måske at provokere øjet - og beskuerens naturlige trang til at skabe orden i billedet. I andre tilfælde ønsker kunstneren måske derimod at tilfredsstille denne "øjets ordenssans".

Kompositionen kan være mere eller mindre tydelig, men fungerer altid som ledetråd for øjets vandring rundt i billedfladen i dets forsøg på en afkodning *[på hvordan vi får billedet til at give mening, hvordan vi læser det]*. [...]

(ovenstående er fra Lise Marks Formanalyse)

HUSK: Man vurderer altid de dominerende elementer på billedet.

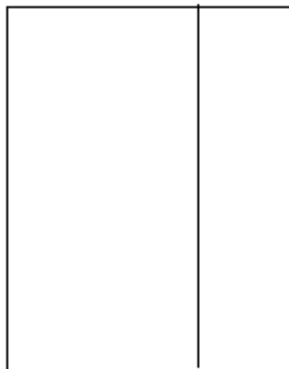
STATISKE og DYNAMISKE KOMPOSITIONSPRINCIPPER

Grundlæggende kan man skelne mellem to typer af kompositioner, der skaber to forskellige stemninger i billeder: den statiske, der skaber et roligt udtryk og den dynamiske, der skaber en stemning og et udtryk af bevægelse og uro. Alt efter, hvad kunstneren vil med billedet og hvordan han vil have beskueren til at føle kan han vælge mellem forskellige kompositioner og derved forskellige udtryk.

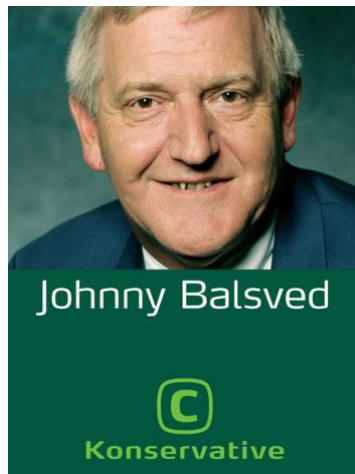
STATISKE KOMPOSITIONER

Hovedreglen er, at kompositioner der er domineret af vandrette/horisontale linjer og lodrette/vertikale linjer er statiske. Det gælder fx

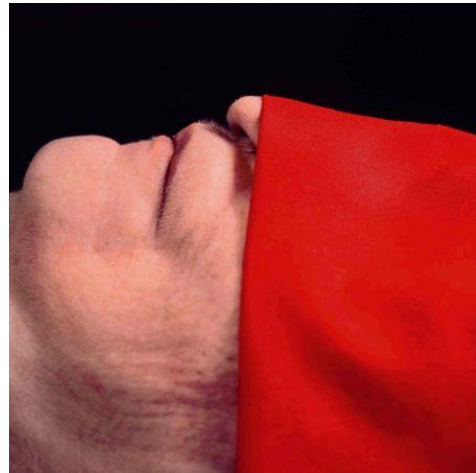
Lodrette/vertikale:

Vandrette:

Valgplakat, 2003

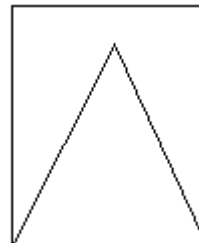
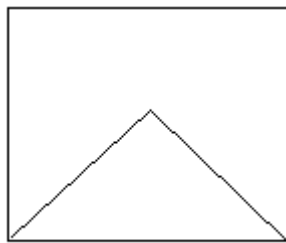
Andres Serrano: Lighuset, 2000

Den harmoniske trekant:

Dog kan en trekantskomposition, der 'ligger' ned som en pyramide også være statisk.

Gerhard Richter, *Look away, Betty!* 1991,

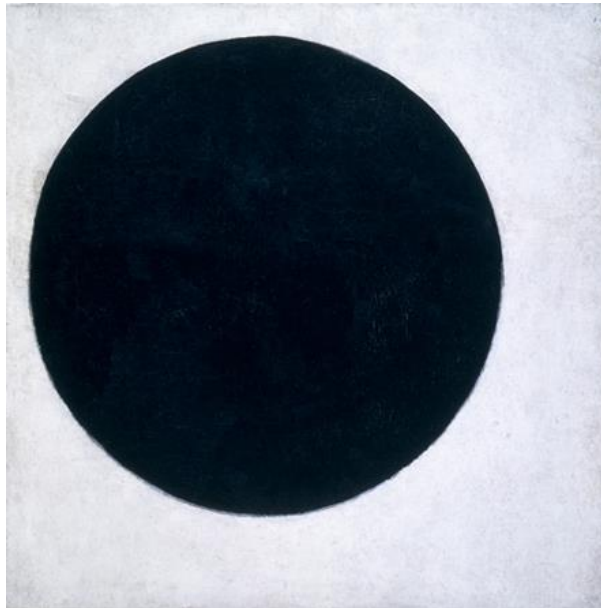

Cirklen:

Endelig er der den cirkulære komposition, der også er rolig. Cirklen er den perfekte harmoniske figur, da den hviler i sig selv og ikke peger i nogle retninger. Derfor er den harmonisk og statisk.

Mucha: Job, 1899

Kazimir Malevich: Sort cirkel, 1915

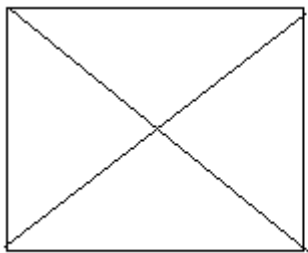
DYNAMISKE KOMPOSITIONER:

Dynamiske kompositioner er domineret af linjer, der er diagonale/skrå eller som går i mange forskellige retninger. Dette skaber bevægelse eller uro i billedet.

Skrå linjer

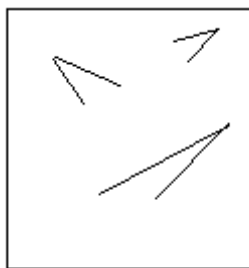
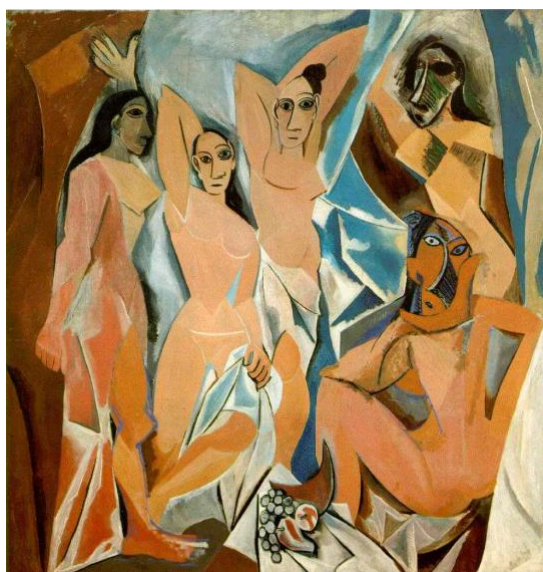

Cindy Sherman: Untitled filmstill, 1979 og Henrik Vibskov: Modereklame, 2006

Spidse vinkler og mange vinkler

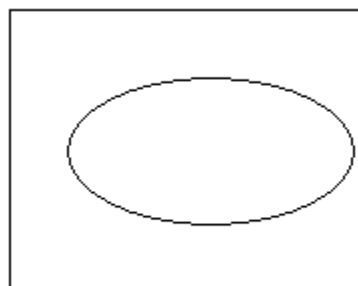
Generelt gælder det også at spidse vinkler skaber dynamik i et billede. Det skyldes, at vinklerne fungerer som pile, der åbner billedet i hver sin retning.

Pablo Picasso: Frøkerne fra Avignon, 1907

Oval:

Også en ovalkomposition, skaber dynamisk. Det skyldes, at ovalen trækker sig væk fra centrum og altså peger ud ad i to retninger.

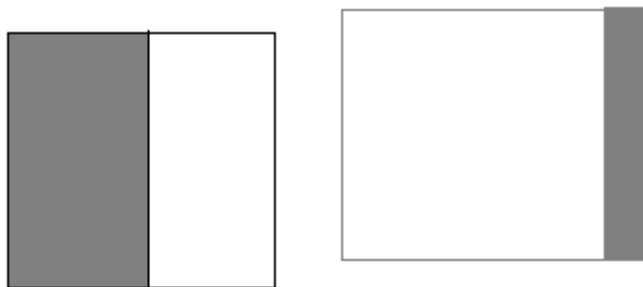

Henri Matisse: Dansen, 1909

BALANCE I KOMPOSTIONER

Kompositioners udtryk er også skabt af hvilken balance, der er mellem billedets elementer. Hvis der er lige stor tyngde overalt i billedet er det roligt. Hvis tyngden er forskudt bliver det mere dynamisk.

Fx:

NB: Forskelle i tyngde kan også skabes af farver, men det kommer vi til senere, når vi skal have om farver.

Både-og

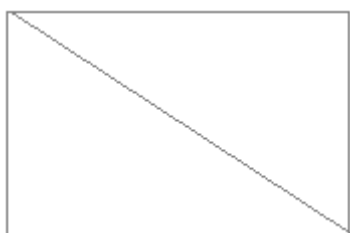
De fleste kompositioner har elementer, der er rolige og elementer, der er dynamiske. Som eksempel kan du se på billederne lige oven for, hvor der er noget dynamisk fordi vægten er forskudt, men noget statisk fordi det er en komposition domineret af lodrette linjer.

Kompositioner er afhængige af kultur

Inden for den vestlige kultur er det blevet anset at

Læselinjen

I den vestlige verden læser vi fra øverste venstre hjørne og mod nederste højre. Denne retning er så velkendt for os, at vi ofte læser billeder i samme linje (altså fra venstre mod højre og oppe fra og ned). Kompositioner, der har denne retning kaldes for læselinjen.

I andre kulturer, fx den arabiske er læseretningen imidlertid en anden. Her læser man fra nederste højre hjørne og mod øverste venstre. Det samme gælder fx den japanske. Det betyder, at folk hvis første sprog er arabisk og japansk ofte har en anden læsning af billeder.

Prøv at sammenligne de billeder

Japansk manga

Eduard Manet: Olymipa, 1893

Kulturernes forskellige læsemåder er et eksempel på, at kompositionslovene ikke er objektive eller er naturgivne. De er skabt gennem kulturerne, ligesom det er vores kultur, der lærer os, hvad de er smukt. Det er langt fra sikkert, at en middelalderpræst fra Frankrig ville være enig med dig om, hvad der er flot. Ligeledes er det tvivlsomt, at en kvinde fra det gamle Egypten ville være enig med en teenager i Indien eller Uganda.

HIERARKISK ELLER ADDITIV

Hierarkisk: Noget er vigtigere end andet - Når der er blikfang i et billede, er det en hierarkisk komposition:

Eugène Delacroix: Friheden fører folket på barrikaderne, 1830. Olie på lærred, 260 x 325 cm. Musée du Louvre, Paris.

Additiv: motivdele lige vigtige – intet blikfang:

a) Gyldnesnit/tredeling eller midterkomposition:

Blikfang: et af de steder, hvor linjerne krydser:

Blikfang i midten:

